

VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ LISTY NA ROZCESTÍ

¹Jiří PATOČKA,

plk. v. v. doc. RNDr. Vladimír MĚRKA, CSc.

¹Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, katedra radiologie a toxikologie, České Budějovice

Souhrn

Vojenské zdravotnické listy (VZL) jsou nejstarším armádním periodikem v České republice a jedním z nejstarších vojenských medicínských časopisů ve světě. První číslo VZL vyšlo v roce 1925. Autoři se zamýšlejí nad budoucností VZL a konstatují, že tento časopis stojí na rozcestí. Bud' bude splňovat podmínky pro zařazení do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice, nebo zanikne.

Klíčová slova: Vojensko-zdravotnický časopis; Hodnocení kvality; Impakt faktor; Science Citation Index.

Military Medical Journal "Vojenské zdravotnické listy" on Crossroad

Summary

Czech Military Medical Journal (VZL) is the oldest Army periodical in the Czech Republic and one of the oldest military medical journals abroad. The first issue of VZL appeared in 1925. Authors are going to future of VZL and noted that this journal stands on crossroad. It will either realize conditions for enlistment to the Schedule of reviewed non-impacted journals published in Czech republic or it will break up.

Key words: Military Medical Journal; Quality evaluation; Impact factor; Science Citation Index.

Úvod

V roce 2006 byla ve Vojenských zdravotnických listech publikována práce (7), která hodnotila postavení tohoto odborného časopisu mezi obdobnými vojenskými časopisy jiných zemí a snažila se analyzovat další perspektivy tohoto časopisu. Doba, která od tohoto hodnocení uplynula, není dlouhá, ale byla naplněna mnoha změnami, a proto nebude na škodu se podívat, zda se předpovědi naplnily.

Časopis *Vojenské zdravotnické listy* (VZL) vznikl roku 1925 jako vědecký časopis československých vojenských lékařů, zvěrolékařů a lékárníků, a patří tak k nejstarším vojensko-zdravotnickým časopisům v Evropě (2). Jeho existence byla několikrát vážně ohrožena, ale vždy se našli lidé, kteří časopis podrželi. V roce 2008 byla jmenována nová redakční rada VZL a náplň časopisu byla podřízena podmínkám nutným pro zařazení do *Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice* (8).

Jak hodnotit vědeckou kvalitu VZL?

Při hodnocení VZL v roce 2006 byly jako objektivní kritérium vybrány bibliografické citace. Jejich

počet udává, kolikrát byly za dobu existence časopisu články v něm otištěné citovány v jiných pracích. Citovanost vědecké práce je jedním ze základních bibliometrických údajů, který umožňuje hodnotit vědeckou hodnotu či vědeckou kvalitu práce a mnohé vypovídá i o samotném časopise. Vždyť citovanost časopisu je rozhodujícím kritériem pro výpočet jeho impakt faktoru (IF), který se stal jedním z nejvýznamnějších scientometrických ukazatelů hodnocení kvality vědecké práce ve světě (1) i u nás (10).

Impakt faktor má mnoho zastánců i odpůrců (9), zejména pokud jde o jeho využití při posuzování vědeckých kvalit jednotlivce. To vychází z předpokladu, že je-li práce některého autora citována jiným autorem, znamená to, že je něčím významná a její autor má tudíž určité odborné renomé. Rovněž tak se předpokládá, že je-li citován článek z některého časopisu, má tento časopis určitou odbornou úroveň.

Jaká je tedy vědecká kvalita VZL?

Z tohoto předpokladu vychází i naše hypotéza o odborné úrovni VZL, kterou jsme se snažili verifikovat citační analýzou za pomoci nástroje Science Citation Index (SCI) ve Web of Science (WoS).

WoS je nejvýznamnější světový informační zdroj v oblasti výzkumu a vývoje, soubor vysoce kvalitních databází s informacemi o článcích, jejich autorech, obsahu a referencích, citovanosti a edičních údajích. Obsahuje bibliografické záznamy, včetně abstraktů, citace prací autorů z celého světa a také plné texty, pokud jsou zdrojová periodika předplacena u vydavatele. Retrospektiva databáze je od roku 1945. Abychom mohli odbornou úroveň VZL srovnat s ostatními vojenskými medicínskými časopisy,

zaměřili jsme svůj průzkum na spektrum časopisů, kterým jsme věnovali pozornost již v naší první práci (7). Vynechali jsme jen časopisy, u nichž jsme v roce 2006 žádnou citovanost nenalezli (17 časopisů). Tím se soubor z původních 40 hodnocených časopisů ztenčil na 23. Výsledky průzkumu jsou sumarizovány v tabulce 1.

Tabulka 1

Některé vojensko-zdravotnické časopisy a jejich citovanost v Science Citation Index (SCI)

Mezinárodní zkratka časopisu	Vydavatelská země	Počet citací podle SCI v roce 2006 (květen)	Počet citací podle SCI v roce 2009 (únor)	Poznámka
Milit. Med.	USA	357	1201	IF = 0,357 (0,371)**
Vojenosanit. Pregl.	Srbsko	194	389	
Defence Sci. J.	Indie	89	137	IF = 0,065 (0,172)**
Voenno Med. Zh.	Ruská federace	71	136	
Austr. Milit. Med.	Austrálie	59	0	vyřazen
Voj. zdrav. Listy	ČR	50	95	
Lek. Wojsk.	Polsko	41	93	
Med. Corps Int.	Německo	40	41	
Asklepios	Polsko	39	69	
Wehrmed. Wehrpharm	Německo	18	0	vyřazen
Med. Armées	Francie	11	0	vyřazen
Med. Militar	Španělsko	11	11	
Rev. Sanid Milit. Mex.	Mexiko	8	32	
Wehrmed. Monatschrift	Německo	7	0	vyřazen
Rev. Sanit. Milit.	Rumunsko	6	0	vyřazen
Ann. Med. Milit. Belg.	Belgie	6	0	vyřazen
.J Milit. Med.	USA	5	9	
MJAFI*	Indie	5	29	
Milit. Med. Technol.	USA	4	4	
J. Med. Chem. Defens.	USA	4	0	vyřazen
US Army Med. Dept. J.	USA	2	0	vyřazen
Voennomed. Delo	Bulharsko	1	0	nevychází
Zprav. voj. Farm.	ČR	1	0	vyřazen

* MJAFI = Medical Journal Armed Forces of India

** nejnovější IF (2007)

Z výsledků hodnocení je zřejmé, že i za tak krátkou dobu (necelé tři roky) došlo v hodnocení časopisů k významným změnám. Devět časopisů (39 %) bylo z hodnocení vyřazeno, žádný z nich nezískal nově impakt faktor, oba časopisy s IF si IF udržely. Americký časopis *Military Medicine* svůj IF prakticky nezměnil, ale indický *Defence Science Journal* zvýšil svůj IF na dvojnásobek. Nelze vyloučit, že na zvýšení IF tohoto indického časopisu mají zásluhu i čeští autoři, kteří v něm publikovali několik prací a jejichž práce jsou citovány (3–6).

Jaká je budoucnost VZL?

Vojenské zdravotnické listy za sledované období zvýšily počet citovaných prací téměř na dvojnásobek. Tato skutečnost je nadějná, i když celkový počet citací VZL zůstává stále malý. Svědčí to o faktu, že organizační složky vojenského zdravotnictví věnují časopisu jen malou pozornost a neuvědomují si plně jeho význam pro zdravotnickou službu AČR.

Z deseti doporučených návrhů na zlepšení kvality VZL (7) byly zatím realizovány čtyři (změny ve složení redakční rady, zvýšení počtu původních prací, zlepšení kvality článků i recenzí a honorování recenzí). Nejbližší budoucnost ukáže, zda to bylo dostatečné. VZL stojí na rozcestí: buď prokáží svou kvalitou oprávněnost zařazení do *Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice*, nebo zaniknou. Domníváme se, že ani ti, kteří do VZL píší, ani ti, kteří VZL čtou, si nepřejí, aby časopis zanikl. Budou pro to ale muset také něco udělat.

Literatura

1. CREED, F. Quality, quantity, and impact factor. *J. Psychosomat. Res.*, 2009, vol. 66, p. 1.
2. DOHNAL, F. Poznámky k jubileu Vojenských zdravot-

nických listů. K osmdesátému výročí založení časopisu. *Voj. zdrav. Listy*, 2005, roč. 74, s. 145–146.

3. ÖSTERREICHER, J. – DRIAK, D. – VILASOVÁ, Z., et al. Impact of phospho-ELK-1 expression in enterocytes in biodosimetry after low-dose irradiation. *Def. Sci. J.*, 2007, vol. 57, p. 845–851. Zdroj: <http://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:dsj&volume=57&issue=6&article=008>
4. PATOČKA, J. – HON, Z. – STŘEDA, L., et al. Biohazards of protein biotoxins. *Def. Sci. J.*, 2007, vol. 57, p. 825–837. Zdroj: <http://publications.drdo.gov.in/gsd/collect/defences/index/assoc/HASH9029/14276b83.dir/doc.pdf> <http://publications.drdo.gov.in/gsd/collect/defences/index/assoc/HASH9385/f858a99a.dir/doc.pdf>
5. PATOČKA, J. – KUČA, K. – JUN, D. Botulinum toxin: Bioterror and biomedical agent. *Def. Sci. J.*, 2006a, vol. 56, p. 189–197.
6. PATOČKA, J. – JUN, D. – BAJGAR, J., et al. Prophylaxis against nerve agent intoxications. *Def. Sci. J.*, 2006b, vol. 56, p. 775–784. Zdroj: <http://publications.drdo.gov.in/gsd/collect/defences/index/assoc/HASH8a71/6a6ec87c.dir/doc.pdf>
7. PATOČKA, J. – MĚRKA, V. Vojenské zdravotnické listy a jejich perspektivy. *Voj. zdrav. Listy*, 2006, roč. 75, s. 81–84.
8. Rada pro výzkum a vývoj 2008. Zdroj: <http://www.vyzkum.cz/storage/att/EC7B5EF84A9B45BAF9E3466E3E10AA3B/Seznam%20recenzovan%C3%BDch%20periodik%20vyd%C3%A1van%C3%BDch%20v%20C4%8CR%20v01.pdf>
9. SPÁLA, M. Impakt faktor – dobrý sluha, ale zlý pán. *Čas. Lék. Čes.*, 2006, roč. 145, s. 69–78.
10. SÝKOROVÁ, J. – TURYNŮVÁ, M. Scientometrické ukazatele (citační index, impakt faktor, Hirschův index) a hodnocení vědecké práce v medicíně. *Čes. Gynekol.*, 2007, roč. 72, s. 309–312.

Korespondence: Prof. RNDr. Jiří Patočka, DrSc.

Jihočeská univerzita
Fakulta sociálně zdravotní
Katedra radiologie a toxikologie
Matice školské 17
370 01 České Budějovice
e-mail: prof.patocka@gmail.com

Do redakce došlo 10. 3. 2009